

**RĒZEKNES TEHNOĻĪJU AKADEMIJAS (RĒZEKNES
AUGSTSKOLAS) 932. FONDA DOKUMENTU NOZĪME
MEANING OF DOCUMENTS OF REZEKNE AKADEMY OF
TECHNOLOGIES (REZEKNE HIGHER EDUCATION INSTITUTION) THE
FUND No.932**

Žanna Savčenko

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, zanna_savcenko@inbox.lv, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja: **Valda Čakša**, Dr. art., Mg. hist, Mg. paed., docente

Abstract. *The archival value of the funds documents No.932 of Rezekne Academy of Technologies show the informative significance of the stored materials in the archive. During the existence of Rezekne Academy of Technologies (Rezekne higher institution) from the year of 1993 to 2020 a huge range of documents were created presenting activities of academy in the intellectual and economic fields as well as the essence of the study process and relations of international development trends. These documents serve as valuable means of obtaining information for employees, students and graduates of Rezekne Academy of Technologies.*

Keywords: *archive, the archival value, the funds No.932.*

Ievads

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija (turpmāk - RTA), sākotnēji kā Rēzeknes Augstskola (turpmāk – RA), pastāv no 1993. – 2020., t.i. 27 gadus un atrodas Izglītības un zinātnes ministrijas pakļautībā. Šo gadu garumā radīts apjomīgs dokumentu klāsts, kas glabājas fondos gan RTA arhīvā, gan arī Latvijas Nacionālā arhīva (turpmāk – LNA) Rēzeknes zonālajā valsts arhīvā (turpmāk – RZVA). Tā kā, atbilstoši LR likumdošanai, ikviena publisko vai privāto tiesību juridiskā persona vai tās struktūrvienība, kura likumā noteiktajā kārtībā veic arhīva dokumentu uzkrāšanu, saglabāšanu un nodrošina to pieejamību, ir arhīvs, kura izveides pamatā ir dokumentu kopums, ko neatkarīgi no dokumentu rašanās datuma, formas, vides un informācijas nesēja uzkrāj, glabā un izmanto to arhīviskās vērtības dēļ (*Arhīvu likums, 2010*).

Izmantota ģenēzes jeb aprakstošā metode, klasifikācijas metode, ka arī dokumentu analīze.

Raksta **mērķis** – sniegt ieskatu Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas (Rēzeknes Augstskolas) 932. fonda dokumentos, atklājot to arhīvisko vērtību.

Raksta **uzdevumi**:

1. Sniegt ieskatu par akadēmijas darbību un attīstību.
2. Izvērtēt Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas (Rēzeknes Augstskolas) 932. fonda materiālus par laiku no 1993. līdz 2016. gadam.

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas (Rēzeknes Augstskolas) 932.fonda raksturojums

RTA (RA) arhīva pirmsākumu apliecina 932. fondā rodamā vēsturiskā izziņa, kura satur informāciju par fonda vēsturi. Fondradis ir fiziska vai juridiska persona, kuras darbības procesā radītie (uzkrātie) dokumenti ir apkopoti arhīva fondā. Atbilstoši LR Arhīvu likuma definīcijai ikviens fonda radītais dokuments (..) *pastāvīgi vai uz laiku [ir] glabājams arhīvā tā arhīviskās vērtības dēļ* (*Arhīvu likums, 2010*). Saskaņā ar Ministru kabineta 09.11.2012. noteikumu “Latvijas Nacionālā arhīva darbības noteikumi” Nr.747 12.1.1. punktu arhīva fonds tas ir institūcijas vai privātpersonas darbības rezultātā radies arhīva dokumentu kopums (*Latvijas Nacionālā arhīva darbības noteikumi, 2012*).

Ar vārdu “arhīvs” saprot arī lietošanā pašreiz neesošus jeb neaktīvus pastāvīgas vērtības dokumentus. Jēdzienu “arhīvs” lieto arī, lai apzīmētu dokumentu atrašanās vietu vai celtni, kura

paredzēta dokumentu aprūpei un izmantošanai, kā arī organizāciju vai iestādi, kas atbildīga par dokumentu administrēšanu. Arhīva dokumenti ir nozīmīgi, jo tie tiek uzskatīti par sabiedrības īpašumu. No visa lielā fonda radītā dokumentu apjoma tiek izvēlēti un izvērtēti tie dokumenti, kuri ir glabājami arhīvā.

932. fondā ietvertas pastāvīgi un ilgstoši glabājamās lietas, kas satur informāciju par visu RTA struktūrvienību darbības procesu plānošanu, organizēšanu un realizēšanu, mācību procesu. Fonda dokumentos ir ietverti nozīmīgi, reģionālās augstskolas izaugsmi apliecinājoši dokumenti, ko satur RA Satversmes sapulces protokoli un lēmumi, senāta sēžu protokoli, nolikumi, lēmumi, studiju plāni, programmas, katedru darba plāni, sēžu protokoli (*LNA RZVA, 932.f., 40.lp.*).

Sākotnēji LNA RZVA piešķir RTA (RA) 932. fondam 3. kategoriju, bet 2007. gadā notika dokumentu pārvērtēšana un fondam piešķir 2. kategoriju. Fonda kategorijas paaugstināšanas vai pazemināšanas pamatojums: *Paaugstināt uz 2. kategoriju, pamatojums 13.07.2006. Latvijas Valsts arhīvu Ģenerāldirekcijas rīkojums Nr.52 "Par grozījumiem un papildinājumiem Norādījumos valsts arhīviem par kategoriju piešķiršanu arhīvu fondiem"* (*LNA RZVA, 932.f., 40.lp.*). Otro kategoriju piešķir valsts un pašvaldību iestāžu un organizāciju, kuras piedalās likumu, noteikumu, politikas dokumentu sagatavošanā, īsteno izpildvaras funkcijas, kontrolē likumu izpildi kādā nozarē un kuru darbība ietekmē sabiedrības attīstību, arhīvu fondiem, kuru dokumenti pilnībā atspoguļo fonda darbību un ir labi saglabājušies:

- nozaru ministrijām un citām vadošajām valsts pārvaldes iestādēm;
- ministriju padotībā (pakļautībā un pārraudzībā) esošajām iestādēm, rajonu un republikas pilsētu pašvaldībām un tiesībsargājošajām iestādēm;
- mazāk nozīmīgām politiskajām un nevalstiskajām organizācijām;
- nozīmīgām ekonomikas, kultūras un sociālās sfēras iestādēm (*Norādījumi valsts arhīviem par kategoriju piešķiršanu arhīvu fondiem, 2005, 2.lp.*).

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas (Rēzeknes Augstskolas) 932. fonda dokumenti glabājas LNA RZVA un RTA arhīvā. Šobrīd LNA RZVA atrodas 932. fonda pastāvīgi glabājamās lietas no 1993./1994. studiju gada līdz 2003./2004. studiju gadam. Balstoties uz informāciju, kas ir atrodama LNA RZVA Rēzeknes Augstskolas pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.1, aprakstā uzskaitītas viens tūkstošis viens simts sešdesmit (1160) lietas (*LNA RZVA, 932.f., 70.lp.*). Pamatojoties uz RTA 19.12.2018. aktu par dokumentu esības un fiziskā stāvokļa pārbaudi Nr.7, 932. fondam "Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija" ir sekojošs faktiskais lietu skaits 2018./2019. studiju gadā – 17730 glabājamās vienības (*LNA RZVA, 932.f.*).

Ka liecina Rēzeknes Augstskolas vēsturiska izziņa, zinātniski tehnisko dokumentu apstrāde tika uzsākta no 2000.gada, sākotnēji to paveicot par mācību gadiem no 1993. līdz 1996.gadam. Ekspertu komisija saskaņā ar 1999.gadā apstiprināto lietu nomenklatūru, izskata 318 lietas. Lietu nomenklatūra līdz 1999. gadam netika sastādīta, kā arī saskaņota ar Rēzeknes zonālo valsts arhīvu. Darba gaitā tika uzsākti trīs lietu apraksti: pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr.1. par 1993./94.-1995./96.mācību gadiem, personālsastāva lietu apraksts Nr.2 par RA darbības laiku no 1993. līdz 1995. gadam, kā arī studentu personālsastāva lietu apraksts Nr.3, kurā ietverts laiks no 1993./94. līdz 1995./96. mācību gadam. Veicot lietu ekspertīzi, tika atrastas lietas arī par 1992. gadu, kuras arī tika ieslēgtas attiecīgajā aprakstā (*LNA RZVA, 932.f., 6.lp.*).

RTA darbības laikā veidojās pastāvīgi glabājamie dokumenti, ilgstoši un īslaicīgi glabājamie dokumenti. Informācija par dokumentiem ir pieejama no 1992.gada, 1993./1994. studiju gada līdz 2016./2017. studiju gadam. 932. fondā "Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija", kas atrodas RTA arhīvā ir sekojoši pastāvīgi glabājamie dokumenti: Satversmes sapulces, Senāta, administrācijas, studiju padomes, uzņemšanas komisijas, fakultāšu Domes, katedru, Latgales Tautsaimniecības institūta, studentu pašpārvaldes sēžu un sapulču protokoli un lēmumi; sadarbības

līgumi ar ārzemju un Latvijas partneriem; rektora rīkojumu pamatdarbības jautājumos, ārzemju komandējumu, valsts pasūtījumu, studiju prorektora rīkojumu, sarakste ar LR Izglītības un zinātnes ministriju pamatdarbības jautājumos, dokumenti par studentu zinātniskajām konferencēm; gada atskaites par zinātniski – pētniecisko darbu un citi dokumenti. Ka arī ilgstoši glabājami dokumenti: RTA personālsastāva lietas, studentu personālsastāva lietas, studentu sekmju grāmatiņas.

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas attīstības atspoguļojums arhīva dokumentos

Rēzeknes Augstskolas izveidi sekmēja 20.gadsimta otrās puses nozīmīgākie notikumi – Trešā atmoda un Latvijas valstiskuma atjaunošana. Izglītībai pārmaiņu apstākļos tika izvirzītas prasības nodrošināt zināšanas un prasmes dzīvot demokrātiskā sabiedrībā, kā arī nodrošināt iedzīvotāju konkurētspēju tirgus ekonomikas apstākļos mūža izglītības kontekstā. Iesākās intensīvs darba laiks gan augstākās izglītības politikas veidotājiem, gan arī tās realizētājiem. Ideju par augstskolas dibināšanu Rēzeknē, griežoties pie vietējo augstskolu filiāļu docētājiem, izvirzīja Latgales izcelsmes mācītāji no vairākām Rīgas augstskolām. Savas augstskolas izveidē bija ieinteresēta arī vietējā rajona un pilsētas sabiedrība, latgaliešu kultūras organizācijas, reģiona pašvaldības, kā arī Pasaules Brīvo latviešu apvienība. Kopējiem spēkiem tika panākts, ka Rēzeknē sākotnēji darbojās Latvijas Universitātes filiāle, kurā 1990. gada 1. septembrī Rēzeknes pedagoģiskās skolas telpās (bijušajā Skolotāju institūtā, Atbrīvošanas alejā 115) studijas uzsāka Latvijas Universitātes Latgales filiāles pirmie 100 studenti divos studiju virzienos – ekonomika un filoloģija. Pēc dramatiskajiem 1991.gada vasaras notikumiem filiālei izdevās iegūt pastāvīgas telpas Atbrīvošanas alejā 90 (*Kazinika, Brolišs, 1998*).

Rēzeknē 1992. gadā no 3.līdz 13.augustam notika Pasaules latgaliešu konference, kurā līdzās citām aktualitātēm, tika pieņemts aicinājums LR Augstākajai padomei un valdībai par papildfinansējumu augstskolu attīstībai Rēzeknē un Daugavpilī. Kongresā tika pieņemta rezolūcija par augstskolas attīstību, kurā kā prioritārs reģiona, kā arī visas valsts uzdevums bija izglītības sistēmas sakārtošana, tai skaitā arī Rēzeknes Augstskolas, kas kļuva par RTA pirmsākumu, dibināšana. Ideju par Latgales universitātes radīšanu atbalstīja gan LTF aktivisti, gan Rēzeknes pašvaldība, LR Izglītības ministrija, gan arī Rīgas Tehniskās universitātes un Latvijas Universitātes vadība. Pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru padomes 1993. gada 12. aprīļa lēmumu Nr. 180 “Par Rēzeknes Augstskolas dibināšanu” Rēzeknes Augstskola savu darbību uzsāka 1993. gada 1. jūlijā. Latvijas Republikas Ministru padome lēma pieņemt ar Latvijas Universitāti (turpmāk - LU) un Rīgas Tehnisko universitāti (turpmāk - RTU) saskaņotu Izglītības ministrijas priekšlikumu un uz LU Latgales filiāles un RTU Rēzeknes Mācību un konsultāciju punkta bāzes nodibināt Rēzeknes Augstskolu – valsts augstākās izglītības (turpmāk - AII) mācību iestādi (*Rēzeknes Augstskola, 2008*). Ar LR Ministru kabineta 1994. gad 23. augusta lēmumu Nr.117 tika apstiprināta Rēzeknes Augstskolas Satversme: *Rēzeknes Augstskola (turpmāk tekstā – „augstskola”) ir Latvijas Republikas akadēmiskās izglītības, zinātnes un kultūras iestāde, kas atrodas Latvijā un kalpo tās interesēm (..) (LNA RZVA, 932.f., 1.apr., 1.l., 25.lp.)*.

Sekojojot laikmeta izaicinājumiem un sabiedrības pieprasījumam, augstskolā aizvien vairāk pieaug studiju programmu piedāvājums, ko atspoguļo Senāta lēmumi par fakultāšu nosaukumu maiņu. Tā 2010. gadā Pedagoģijas fakultāte tiek pārdēvēta par Izglītības un dizaina fakultāti, bet Ekonomikas fakultāte par Ekonomikas un vadības fakultāti. Piemēram: *Noklausoties RA Studiju prorektora asoc.prof. Angelikas Juško-Štekeles ziņojumu un pamatojoties uz LR Augstskolu likuma 15. panta 1. daļu, Nolikumu par Rēzeknes Augstskolas fakultāti, uz RA Studiju padomes 11.05.2010. lēmumu (protokols Nr.10) un ņemot vērā Pedagoģijas fakultātes studiju un zinātniskās*

darbības virzienus, RA Senāts nolēma: *Apstiprināt Pedagoģijas fakultātes nosaukuma maiņu uz "Izglītības un dizaina fakultāte" (..) (LNA RZVA, 932.f., 6.apr., 922.l., 126.lp.)*

Vēršas plašumā studentu apmaiņas programmas – Erasmus – īstenošana un augstskolā studē ne vien Latgales un citu Latvijas reģionu studenti, bet arī citu Eiropas valstu studenti. Savukārt vietējie studenti aktīvi iesaistās Erasmus studiju apmaiņā Baltijas valstu augstskolās, studējot arī Polijas, Bulgārijas, Turcijas, Uzbekistānas, Vācijas u.c. valstu augstskolās. RA Senāta 2003. gada 16. jūnija lēmumā Nr.5 ir atrodams sekojošs ieraksts: *Noklausoties un apspriežot RA Ārējo sakaru daļas galvenās speciālistes H. Overinas ziņojumu, Senāts nolemj: (..)Pieprasīt RA Humanitāro un juridisko zinātņu fakultātei aktīvāk iekļauties starptautiskajā sadarbībā (..) (LNA RZVA, 932.f., 1.apr., 1066. l., 203.lp.)*. Programmas ietvaros notiek arī RTA studējošo prakses, piemēram, vairāki no Arhīvniecības maģistra studiju programmā studējošajiem apgūst darba pieredzi Igaunijas, Lietuvas un Bulgārijas arhīvos. Tāpat arī docētāju sastāvu papildina ārvalstu kolēģi, bet RTA docētāji savukārt stažējas citu valstu augstskolās. Rēzeknē regulāri notiek zinātniskās konferences, kas pulcē zinātniekus no daudzām Eiropas valstīm, kā arī no Krievijas un Baltkrievijas.

Neraugoties uz problēmām, augstskola aug kvalitatīvi, vairāk nekā puse no docētājiem ir ieguvuši zinātņu doktora grādus dažādās nozarēs, ir izveidotas ne vien maģistra, bet arī vairākas doktora studiju programmas. Latvijas augstākās izglītības telpā RA ir radusi savu nišu, par ko liecina vēl 2012. gada 18. decembrī Rēzeknes Augstskolas Satversmes sapulcē pieņemtais lēmums par Rēzeknes Augstskolas pāreju Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas statusā. Rēzeknes Augstskolas Satversmes sapulces 2012. gada 18. decembra lēmumā "Par Rēzeknes Augstskolas nosaukuma maiņu" ir atrodams šāds ieraksts: *Augstskolu likuma 3. panta pirmā daļa paredz, ka akadēmijās vismaz trīsdesmit procentiem no akadēmiskajos amatos ievēlētajām personām jābūt doktora zinātniskajam grādam. Rēzeknes Augstskolā četrdesmit astoņiem procentiem no akadēmiskajos amatos ievēlētajām personām ir doktora zinātniskais grāds. Līdz ar to Rēzeknes Augstskolas atbilst Augstskolu likuma 3. panta pirmās daļas izvirzītajai prasībai, lai iestādes nosaukumā ietvertu vārdu "akadēmija" (LNA RZVA, 932.f., 11.apr., 86.l.,31.lp.)*

Raugoties no Latvijas valsts neatkarības atgūšanas aspekta, arī Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas arhīva dokumenti ir nozīmīgs informācijas ieguves līdzeklis, pievēršoties reģionālo augstskolu dibinātāju, dibināšanas, kā arī izglītības kultūras un augstskolas izglītojošās un sociālās darbības pētniecībai.

RTA arhīvā atrodamās ziņas var tikt izmantotas pētniecībai par augstākās izglītības piedāvājuma paplašināšanos Latgales reģionā, gan arī, balstoties uz dokumentu pierādījuma vērtību, tie var noderēt RTA bijušajiem darbiniekiem un absolventiem.

Arhīva fonda dokumentu sastāvs kopumā liecina, ka tajā ietverta dažāda veida tiesisko pierādījumu glabāšana ir valstiski nozīmīga, jo arī AII dokumentos iegūstamās informācijas objektivitāte ir garants sabiedrības interešu un daudzveidīgu vajadzību nodrošināšanai. Piemēram, 932. fonda lietā ir atrodams dokuments par iztrūkstošu lietu: *Rēzeknes Augstskolas arhīvs dara zināmu, ka 1. apraksta lieta Nr.48 ir nepieciešama tiesas procesos un atrodas pie Rēzeknes Augstskolas galvenās speciālistes juridiskajos jautājumos R. Bažanovas, (..). Tiks nodota beidzoties tiesas procesam (LNA RZVA, 932.f., 38.lp.)*

Secinājumi

Vērtējot Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas (Rēzeknes Augstskolas) 932. fondu, var secināt, ka fondā uzkrātie materiāli par laika posmu no 1993. gada līdz 2016. gadam apliecina savu informatīvo nozīmīgumu, parādot akadēmijas attīstības procesu un izaugsmi. Materiāli sniedz ieskatu par visu RTA struktūrvienību darbības procesu plānošanu, organizēšanu un realizēšanu, satur ziņas par RTA darbinieku un studentu personālsastāvu. Visplašāko informāciju par

akadēmijas darbību sniedz Satversmes sapulces un Senāta protokoli un lēmumi, jo tie precīzi atspoguļo darbinieku viedokļus un attieksmi, situācijas nozīmīgumu, problēmas.

Arhīvā uzkrātie materiāli satur vērtīgo informāciju par akadēmijas nozīmīgākajiem notikumiem, kuri ir cieši saistīti ne tikai ar akadēmijas, bet arī ar Latgales reģiona attīstību. Sniegta informācija par akadēmijas darbību, problēmu risinājumiem, apstiprinātiem nolikumiem un grozījumiem tajos, pieņemtajiem lēmumiem. Dokumentiem ir arhīviskā un vēsturiskā nozīme, jo 932. fonda materiāli satur interesantus faktus un pierādījumus, ko var veiksmīgi izmantot gan akadēmijas ikdienas darba procesu nodrošināšanai, gan pētnieciskam un zinātniskam darbam.

Izmantotie avoti un literatūra

1. *Arhīvu likums* (11.02.2010). LR likums ar groz. līdz 03.10.2019. <https://likumi.lv/doc.php?id=205971>, sk. 15.04.2020.
2. *Latvijas Nacionālā arhīva darbības noteikumi* (06.11.2012). LR Ministru kabineta noteikumi Nr.747 ar groz. līdz 11.12.2018. <https://likumi.lv/ta/id/252612-latvijas-nacionala-arhiva-darbibas-noteikumi>, sk. 09.03.2020.
3. Kazinika, A., Brolišs, J. (1998). Rēzeknes Augstskola – jauna mācību iestāde Latvijā. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*, 52 (4/6), 140.,141.lpp.
4. Rēzeknes Augstskola (2008). *Rēzeknes Augstskolai 15*. Rēzekne: SIA “Madonas poligrāfists”.
5. LNA RZVA 932.f. (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), 1.apr. 1066. l. (Senāta sēžu lēmumi), 204 lp.
6. LNA RZVA 932.f. (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), 1.apr.1.l. (23.08.1994. apstiprināta Rēzeknes Augstskolas Satversme), 10 lp.
7. LNA RZVA 932.f. (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), 6.apr.,922.l. (Senāta sēžu lēmumi un Senāta apstiprinātie nolikumi), 157 lp.
8. LNA RZVA, 932.f. (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), 11.apr., 86.l. (Satversmes sapulces protokoli un lēmumi), 148 lp.
9. LNA RZVA, 932.f. (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), Fonda lieta, 51 lp.
10. LNA RZVA, 932.f. (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr.1, 70 lp.
11. LNA RZVA, 932.f. (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), Uzraudzības lieta.
12. *Norādījumi valsts arhīviem par kategoriju piešķiršanu arhīvu fondiem* (17.01.2005.). Latvijas valsts arhīvu ģenerāldirekcijas noteikumi Nr.3.

Summary

Evaluating the funds No.932 of Rezekne Academy of Technologies (Rezekne higher education institution) it can be concluded that stored materials in the funds for the period of 1993 to 2016 confirm its informative significance in that way showing the development process and growth of academy. The materials provide with an insight of the process of planning, organization and implementation of all structural units of Rezekne Academy of Technologies and contain information on the staff of RTA. The most comprehensive information of the activities of academy is provided by Constitutional Assembly and the minutes and resolutions of the Senate as they accurately reflect the opinions and attitudes of employees, the significance of the situation and problems occurred.

The stored materials in the archive contain a valuable information about the most important events which are closely connected with the development of academy and the region of Latgale. There the information on the activities of the academy, solutions of the problems occurred, approved regulations and amendments and made decisions is provided. The documents are of archival and historical significance as the funds materials No.932 contain interesting facts and evidences that can be successfully used for the daily work processes of the academy needs and for research and scientific work purposes.